

I'YAVPOTIE

GLEDALIŠKI LIST

IZDAJA UPRAVA NA
RODNEGA GLEDALIŠČA
V LJUBLJANI - UREJA
OTON ŽUPANČIČ

CENA 2K

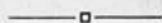
Spored za prvi teden

Drama

- Četrtek, 16. sept. — Ivan Cankar: **Za narodov blagor.** Izven.
Petek, 17. sept. — Leonid Andrejev: **Anfisa.** A
Sobota, 18. sept. — Ivan Cankar: **Za narodov blagor.** B
Nedelja, 19. sept. — Leonid Andrejev: **Anfisa.** Izven.
Poned., 20. sept. — Ivan Cankar: **Za narodov blagor.** C

Opera

- Sobota, 18. sept. — Risto Savin: **Lepa Vida.** Izven.
Nedelja, 19. sept. — Bedřich Smetana: **Prodana nevesta.** Izven.
Poned., 20. sept. — Zaprto.

Za prihodnji teden se pripravljata v dramskem gledališču Milana Ogrizovića **Hasanaginica** in Bernarda Shawa **Pygmalion**. — V opernem gledališču se pripravljajo Leoncavallovi **Glumači**, balet Gozdne vile, Verdijev **Trubadur** in Gounodov **Faust**

42110

030024753

Za narodov blagor

Komedija v štirih dejanjih. Spisal Ivan Cankar.

Režiser: O. ŠEST.

Aleksij pl. Gornik	g. Gaberščik.
Dr. Anton Grozd, deželni poslanec, občinski svetnik i. t. d.	g. Ločnik.
Katarina, njegova žena	ga Juvanova.
Matilda, njegova nečakinja	gna Gradišarjeva.
Dr. Pavel Gruden, državni poslanec, občinski svetnik	g. Terčič.
Helena, njegova žena	ga Pregarčeva.
Jožef Mrmolja, občinski svetnik	g. Škerl.
Klander, občinski svetnik	g. Plut.
Mrmovljevka	gna V. Danilova.
Julijan Ščuka, žurnalst	g. Gregorin.
Siratka, literat	g. Rakuša.
Fran Kadivec, jurist, sorodnik Grozdov	g. Peček.
Profesor Kremžar	g. Pregarc.
Stebelce, poet	g. Strniša.
Slabo oblečen mlad človek	g. Šubelj.
Hišna pri Grudnovih	gna Lehmannova.
Prvi občinski svetnik	g. Potokar.
Drugi občinski svetnik	g. Kovič.
Peter, Gornikov sluga	g. Koleša.

Čas: polpreteklost.

„Kaj tako rezkega in resničnega nisem napisal še nikoli . . . Zdaj sem že popolnoma ostavil stezo tiste umetnosti, ki ima samo nalogo zabavati filistre, da ne zaspe v svoji masti.“ —

Cankar v pismu iz leta 1900 o komediji **Za narodov blagor**.

ANFISA

Drama v štirih dejanjih. Spisal Leonid Andrejev. Prevel Ivan Vovk.

Režiser: g. O. ŠEST.

Fedor Ivanovič Kostomarov, odvetnik	g. Terčič.
Aleksandra Pavlovna, njegova žena	ga Pregarčeva.
Anfisa } sestri Aleksandre Pavlovne {	ga Šaričeva.
Ninica }	gna Gorupova.
Pavel Pavlovič Anosov } starši Aleksandre {	g. Ločnik.
Aleksandra Ivanovna } Pavlovne {	ga Rogozova.
Anosova }	ga Nikolajeva.
Babica	ga Škerl.
Ivan Petrovič Tatarinov	gg. Kralj.
Andrej Ivanovič Rosental	gg. Rakuša.
Gimnazijalec Peter	g. Strniša.
Pomerancev, Petrov tovariš	

Ali bi bil Andrejev napisal to dramo, če bi bil Fedor samo navaden moralni slabič in vživač, kakoršnih je vse polno na zapadu, v življenju in v literaturi? Ne verjamem. V Fedji je rahla, razbolela duša, fantastična, s potezo nakvišku. Fedja je eden tistih večnih iskačev, ki jih toliko srečujemo v ruski knjigi. Z grozo v sreču hodi za skrivnostjo, za „obrazom“, ki bi ga rad zagledal v telesnosti, v ženski; ta obraz Fedja bolj čuti in sluti nego jasno vidi v svoji notranjosti. Anfisa, kača s strupom na prstu, spozna, da tudi ona ni tisti njegov obraz, da ga išče Fedjino oko že v Ninočki; to spoznanje zlomi kači hrbtenico, a preden pogine sama, piči Fedjo do smrti . . . Ne, Fedja ni samo slabič; zakaj slabiči ne izzivajo usode; on pa jo izziva, izziva jo v Anfisi, izziva jo v zagonetni starki, in jo tako sam potegne nase. Zato je tudi dramatičen.

LEPĀ VIDĀ

Opera v štirih dejanjih. Besedilo po Josipu Jurčiču
vglasbil Risto Savin.

Dirigent: I. BREZOVŠEK.

Režiser: F. BUČAR.

Anton, kmet in krčmar blizu Sušaka (bariton) g. Levar.

Vida, njegova žena, poprej šivilja na Reki

(sopran) gna Zikova.

Neža, gospodinja pri Antonu (alt) gna Šterkova.

Grega, njen oče (bas) g. Pisarevič.

Alberto, mlad Benečan (tenor) g. Kovač.

Pietro, njegov prijatelj (bas) g. Zathej.

Ninetta, služkinja pri Albertu (sopran) ga Trbuhovičeva.

Giovanni, sluga pri Albertu (bas) g. Zorman.

Lola, plesalka (sopran) gna Chladkova.

Gost (tenor) g. Simončič.

Prva deklica (sopran) gna Vrhunčeva.

Druga deklica (sopran) gna Šuštarjeva.

Gostje, maske, romarji. — Godi se v začetku devetnajstega stoletja blizu Sušaka, v Benetkah in na Trsatu. — Nove dekoracije po načrtu akad. slikarja Klemenčiča naslikal gospod Skružný. Plese priredil baletni mojster Pohan. — Prva vprizoritev l. 1910. v Ljubljani.

I. Vida uide ponoči z Benečanom Albertom.

II. Biva že leto dni pri Albertu, ki pa ljubi plesalko Lolo. Albertov prijatelj Pietro si zaman skuša pridobiti Vidino ljubezen. Dasi se je uveril o nje zvestobi, jo Alberto vendar pahne od sebe.

III. Vido je prignalo hrepenenje po otroku domov. Mož Anton jo z veseljem pozdravi in hoče ž njo srečno živeti; a Vida ga ne more ljubiti.

IV. Na Trsatu, kamor sta prišla poleg Vide in njenega moža tudi Alberto in Pietro, izve Anton za preteklost svoje žene. Ko mu ta vse prizna, plane Anton na Alberta in ga zadavi; on sam se zgrudi mrtev: zadela ga je kap. Vida zblazni.

Prodana nevesta

Komična opera v treh dejanjih. Besedilo spisal K. Sabina, prevel A. Funtek. Vglasbil B. Smetana.

Dirigent: I. BREZOVŠEK.

Režiser: F. BUČAR.

Krušina, kmet (bariton)	g. Przibyslawski.
Katinka, njegova žena (sopran)	gna Vrhunčeva.
Marinka, njiju hči (sopran)	gna Richterjeva.
Miha (bas)	g. Zorman.
Neža, njegova žena (mezzosopran)	gna Ropasova.
Vašek, njiju sin (tenor)	g. Mohorič.
Janko, Mihov sin iz prvega zakona (tenor)	g. Drvota.
Kecal, mešetar (bas)	g. Zathej.
Vodja glumačev (tenor)	g. Trbuhovič.
Esmeralda, plesalka (sopran)	ga Trbuhovičeva.
Indijanec (tenor)	g. Drenovec.

Godi se v večji češki vasi v sedanjosti.

Balet priredil baletni mojster Pohan. — Dekoracije naslikal gospod Skruzny. — Prva vprizoritev l. 1866. v Pragi.

I. Žegnanje. Mešetar Kecal pregovori Marinkine starše, da obljubijo svojo hčer bedastemu Vašku. Marinka ne privoli v možitev, ker hoče ostati zvesta svojemu Janku.

II. Vašek se snide v krčmi s prisojeno mu nevesto, ki je ne pozna in ki mu izvije prisego, da Marinke ne poroči, ker ta ljubi že drugega. Janko proda Kecalu za tristo srebrnikov Marinko s pogojem, da postane žena Mihovega sina.

III. Vašek se zagleda v plesalko Esmeraldo, ki ga pregovori, da nastopi zvečer pri glumaški predstavi. V medveda preoblečenega ga vidijo starši in Kecal ter ga hočejo pridobiti za svoj načrt. Vašek pa jim uide, češ, da Marinke ne mara. Ko Marinki pripovedujejo, da jo je Janko zapustil in prodal, jo prepriča šele pismena pogodba, ki ji jo pokaže Kecal, o Jankovi nezvestobi. Zato obljubi vzeti Vaška. Naposled se izkaže, da je tudi Janko Mihov sin in da je po pogodbi Marinka njegova. Oče z veseljem pozdravi svojega dolgo pogrešanega sina in rad privoli v ženitev.

Za narodov blagor.

Cankarjev obraz iz leta 1900. Ponos in upor poznejšega Cankarja je na njem bolj naznačen nego izražen; več bolešno začudenega strmi iz teh oči, trpkost razočaranja je v njih. Še par let, in vse poteze njega notranjosti se bodo ostro zaklesale v to mlado lice. V njem pa je bil ponos in upor že takrat, zaveden in odločen: leta 1900 je nastala satirična komedija *Za narodov blagor*. Leto pozneje je izšla v knjigi.

Ali žvižga bič po takratni dobi ali po naši? ... Pa narodov blagor — pa delovanje — pa vseobče koristi — pa slovanska vzajemnost: vsevprek doneča gesla, napetolične besede, puhle krilatice. V tej družbi oblastnih Grozdov, spletkarskih Grudnov, tiholazcev Kremžarjev, političnih koketk Grudnovk, sentimentalnih brbljavk Mrmoljev, raznih kričačev in švigašvag, koristolovcev in poniglavih hlapcev-kruhoborcev, ki kujejo fraze, verujejo fraze, napihujejo fraze in vlačijo v sili stare zaprašene programe

Ivan Cankar

na dan ter mislijo, da tvorijo ideje in osrečujejo narod — kaj bi v tej družbi in nje zagatni atmosferi naravne, preprosto poštene duše, kaj komplicirani ljudje z razkljuvanim srcem in z že nagnilim, a pred svojo vestjo odkritim duhom. Zato se odluči od tega okrožja na svoj mirni, rablo ironični način dobrodušni zadregar Gornik, proti svoji volji potegnjen v vrtimec neumevne mu gonje in ves čas osupel tujec v razburjenem Jeruzalemu; zato odskačeta od nje v mladostnem tempu Kadivec in Matilda, ob vsej svoji komični brezpomembnosti

ljubek parček, avtorju očividno simpatičen; in se poslovi z ogorčenim protestom upornik Ščuka, podoba, v katero je vgneten Cankar elemente svojega lastnega duha. Ščuka — ščuka v smradnem ribniku. Julijan — Apostata — odpadnik od edinozveličavne vere v narodov blagor, v narodove svetlinje in v „narod“. Ščuka je Cankarjevo meso in kri. Zato najživejša figura v tej komediji, pokazana od vseh strani, odznotraj in odzunaj, z razvojem, stopnjevanim od dejanja do dejanja. V njem je osredotočen etos komedije, od njega teče perspektiva v bodočnost. Žvenketanje kamenja ob Grudnova in Grozdova okna je vnanja, skoraj prevnanja posledica notranjega prevrata; Ščuka je pokleknil in zavezal Grozdu čevelj na levi nogi — prav cankarska slika zadnjega ponižanja — in ko vstane, ni Ščuka več hlapec in Grozd ni več gospod. Ščuka je zastopnik novega rodu, ki mu je resnica in pravica nad vse — zagovornik človeka med družbo laži-ljudi, zastopnik naroda med „narodom“.

V zasnovi značajev ni Ščuka edini nasprotnik vseh teh ljudi, ki se gredo narod; on le zaključuje vrsto: Katarina — Gornik — Kadivec-Matilda. Katarina je prepasivna, da bi storila sploh kak korak; komaj v enem stavku razodene svoje trpljenje; Gornik reši svojo komoditeto, Kadivec in Matilda svojo ljubezen, Ščuka reši človeka, idejo. In: vsi drugi delajo instinktivno, Ščuka zavedno. Ščuko prav podati, se pravi pogoditi jedro komedije. O. Ž.

Leonid Andrejev.

(1871. — 1919.)

Od 80-tih let prejšnjega stoletja živi ruska literatura pod tlakom zgoščujoče se in naraščajoče revolucije, ki jo danes preživlja ruski narod. Od prvih let Čehova do zadnjih let pred svetovno vojno postaja utripanje glavne žile ruskega življenja vedno hitrejše in bitrejše. Čehov sam izhaja še iz mirnejše dobe. Nastopil je s svežim in navidez krepkim pozitivizmom in živel ž njim do smrti; toda proti koncu je vzdvomil in izgubil tla pod nogami. Postal je trpek in bolestno otožen. Po njegovi smrti se počne ponavljati proces, ki se je izvršil v njem, v vseh novih zastopnikih literature, toda v vedno silnejši in krutejši obliki. Čehov je omajal temelje glavne zgradbe, naloga mladih moči je bila, podirati in rušiti vse, kar je ostalo, uničiti vse do temelja in potem mogoče nekoč pozneje začeti graditi iznova. In to negativno delo je v resnici značilno za literaturo prvih let novega stoletja. Glavni predstavniki te smeri so: Veresajev, Kuprin, Andrejev in Arcibašev.

Edini pisatelj, ki se je za trenotek ustavljal tej smeri in sili tradicije, je Gorki s svojim zdravjem in ničejanstvom. Toda končno se je tudi on pridružil glavnemu toku. Pri vseh teh pisateljih je značilna poteza zanikanje starih vrednot, ki jih le redko nadomeste z novimi, trajnimi resnicami. Vsaka nova resnica živi samo trenotek, prihodnje razpoloženje prinese nov nazor. Vsem je lastno nestrpno, do bolečine brezobzirno in trdovratno iskanje resnice ali vere, ki je ne najdejo, mučna ubranost kot posledica tega nezadovoljnega hotenja, posebna sprejemljivost za temne strani življenja in pesimizem, ki je prepojen z obupnim usmiljenjem z vsem živim. Gorišče te literature je Leonid Andrejev. Pesimizem preide v njem v obup, mučna ubranost v — grozo. Dolgo vrsto let je vse njegovo delo ena sama izpoved teh dveh elementov njegovega občutja.

Obup in groza sta luč in senca vseh temnojarkih slik njegove umetnosti. Novi sistemi, novi nazori vstajajo in zopet padajo, vse je trenutno in vse pogine, le luč in senca ostaneta isti. Vendar pa se sredi tega grajenja in podiranja polagoma oblikuje v njem nov element, ki preživi vse viharje in bolečine in ki končno v najtežjem hipu pisateljevega življenja postane izhodišče za novo rešilno resnico.

Čehov je končal z dvomom nad pozitivizmom, Andrejev je pričel s tem, da je podrl v tem nazoru poslednje, kar je v njem ostalo tolažilnega in zmiselnega. Človeštvo se nikamor ne razvija, in če se, kaj je končno posamezniku do tega? Njemu razvoj ne da ničesar. Čehov je tolažil posameznika s koristnostjo, Andrejev se nasmeje tej plemeniti bojazljivosti in izpove jasno, da je življenje kruto in brezmiselno, kajti ni je sreče v življenju, konec vsemu pa je „tema in praznina

Leonid Andrejev

vekov in neskončnosti“. In kdor se jasno in silno zaveda te resnice, temu mora biti življenje grozno, strašna in brezupna groza obvlada vse njegovo bistvo. In ta groza je bistvena vsebina andrejevskega dela vse do velike katasirofe in preporoda.

V početku svojega dela išče Andrejev osebno odrešitve od te more, ki leži na njem. Išče resnice v misli, išče je v veri — vero zlomi groza življenja, misel pa se razkroji in razbije ob „steni“, ki omejuje vse človeštvo in ga loči od poslednjega spoznanja. In z vsakim porazom nov nalič obupa in groze.

Taka so njegova doživetja do japonske vojne in revolucije petega leta. S tema dvema dogodkoma pa vstopi v mišljenje Andrejeva nova prvina: človeštvo, celokupnost. In njegova iskanja, ki so se doslej kretala v nivoju osebnosti, se ponove v novem nivoju, v nivoju celokupnosti — z istim rezultatom, z istim neuspehom. Čehovski pozitivizem dobi množico novih oblik in imen, toda v bistvu ostane isti: Boga ni, človeka obvladuje in vodi „surova, slepa usoda“. Človek ni in ne more biti svoboden, kajti vse se vrši po zakonih. In ko ta resnica preide na nivo celokupnosti, se osredotoči v važno dejstvo, ki je prej ostalo skrito: ni človeške osebnosti, niti tragedije osebnosti ni, temveč vrši se ena sama tragedija v vsemirju, tragedija vsega živega, ki tone v „temo in praznino vekov in neskončnosti“, in ta tragedija se imenuje življenje. Prejšna globoka, v oddeljeni osebnosti občutena groza se razliva preko vsega živega in intenzivnost bolečine oslabi. In kakor slabi čustvo, tako pojema tudi pisateljeva umetnost. V letih 1907. in 1908. doseže razkroj svoj višek. V istem času pa se izoblikuje v Andrejevu ona slutnja, ki ga je spremljala na njegovem križevem potu. Tajna vez med osebnostjo in celokupnostjo, ki jo je našel v svojem prehodu med nivoji pred revolucijo in po revoluciji, mu postane resnica o etični osebnosti, o tistem svetem bistvu vsakega človeka, ki mu more dati doživetje Boga, katerega je brezuspešno iskal z razumom. Resnica o etični osebnosti pa je obenem tudi poslednja resnica o sreči in zveličanju celokupnosti. In to novo spoznanje da tudi njegovi umetnosti nov vzgon.

Njegov način gledanja, ki je bil prej izrazito intelektualen in objektivni, se poglobi; čustvo groze, ki je prej prekričalo vse druge, tone, se poleže in ugasne; polagoma se razvijeta v Andrejevu mir in jasnost tihega, globokega tolmana, v katerem se pravično zreali vsaka božja stvar nad njim. Le včasih še prekipi njegova notranjost v veliko doživetje Boga in veselstva. —

Dramsko obliko prične uporabljati Andrejev šele v revolucijski dobi. Snovi najprikladnejša je realistična drama: „K

zvezdam“, „Sava“. Toda, ko se problemi vse širijo in širijo, išče Andrejev novih oblik. Notranji njegov razvoj izsili „neorealistično dramo“; točnejša označitev bi bila „shematična drama“: „Življenje Človeka“ in „Car-Glad“. Naslednja drama „Črne maske“ prehaja v alegorijo. Po preobratu, ki se izvrši v Andrejevu okrog 1908. leta, sledi zopet vrsta realističnih dram, prve med njimi znane nam: „Dnevi našega življenja“, „Anfisa“, „Gaudeamus“. Ko koncipira Andrejev v „Anatemi“ v popolnem obsegu ves svoj novi svetovni nazor, uporablja zopet novo obliko, ki se najbolj približuje simbolični drami. Izmed poznejših dram so najboljše: „Jekaterina Ivanovna“, „Profesor Storicin“, „Misel“, „Tisti, ki dobiva klofute“, „Ne ubijaj“ in največja njegova drama simbolični „Ocean“.

J. V.

Lepa Vida.

Opera v štirih dejanjih. Spisal Risto Savin.

Premijera operne sezone — slovenska opera! Lepa Vida Rista Savina prihaja pomlajena na slovenski oder. Marsikom, ki je v mladih letih čital Jurčičevo Lepo Vido, je izvabila usoda lepe junakinje solze, zato ni čuda, da so po snovi segali tudi naši komponisti. Jeraja, našega priznanega vijolinista, je navdušila za orkestralno delo z recitacijo balade o Lepi Vidi. Rista Savina pa je že v deških letih tako prevzela, da ni nehal misliti nanjo, dokler ni dokončal v zreli moški dobi svoje štiridejanske opere.

Risto Savin stoji kot mejnik med staro in moderno slovensko skladbo. S svojimi baladami je krenil v slovenski glasbi na nova pota. Drzna je njegova harmonija — melodija mu je postranskega pomena, dasi je ne zameta — največjo pažnjo posveča muzikalnemu slikanju. V Krekovih Novih Akordih je objavil precej klavirskih skladb, solospjevov in zborov. Neprecenljive vrednosti za nas pa je Risto Savin še zlasti kot operni komponist. Slovenska operna literatura je revna, čemur se ne smemo čuditi: saj nismo imeli do pred kratkim niti svojega orkestra in tudi ne stalne opere. Med maloštevilnimi slovenskimi opernimi komponisti zavzema skladatelj Lepa Vide brez dvoma prvo mesto. Dramatična sila njegove glasbe in velika spretnost v orkestraciji, ki je na mnogih mestih izredno slikovita in zanimiva, hitro pridobita poslušalca za Savinovo muzo. Skladatelj skrbno pazi, da orkester ne krije solistov, vendar pa ni le spremljajoči del, temveč postopa popolnoma samostojno.

Libreto k Lepi Vidi mu je po njegovih skicah spisal znani libretist dr. R. Batka potem, ko se je bil Risto Savin zaman trudil, da bi mu ga napravil rajni Ivan Cankar. Snov⁷ je jako preprosta in vsakdanja, vendar pa da komponistom obilo prilike, da pokažejo svoje čustvovanje in spretnost v slikanju najrazličnejših čustev.

Če hočemo popolnoma uživati kako opero, ne smemo odpreti samo ušes, da slišimo harmonijo in melodijo, temveč zamisliti se moramo v značaje, kakor jih slika komponist. Vida je kljub svoji nezvestobi simpatična ženska; svoj mladostni pogrešek, da

je dala roko za življenje možu brez ljubezni, prenaša voljno. Vso njeno resignacijo nad srečo nam slika balada prvega dejanja. Nič solzave melodike, trpki motivi jo grade, le samertja se pojavi pritajeno hrepenenje po sreči, katero išče v ljubezni do Alberta. Kako iskreno je slikana njena globoka ljubezen do deteta, kako vroče ljubezen do Alberta. Ta je jačja in Vida zapusti otroka. Ostudno prevaro ljubimca nosi ponosno, a vzbudi se ji neodoljivo hrepenenje po otroku in — smrti. Vida zapusti v bedi Benetke. Krasna je

Risto Savin

njena uspravanka, ko se vrne v III. dejanju domov. Ljubeznivi sprejem moža jo pusti mrzlo kot vedno, a tragična smrt njenega ljubimca in moža jo tako prevzame, da zblazni.

Vidinega moža Antona slika Risto Savin kot mirnega, trezno mislečega. Kako ponosno gleda na svojo ženo — kako mirno, pa vendar iskreno mu teče pripovedovanje o njegovi ljubezni do Lepe Vide. Prav tako mirno, iskreno je tudi njegovo veselje nad povratkom žene po dolgem letu dni. Udarca o nezvestobi Vidini ne more preboleti, polasti se ga divja strast — Alberto podleže — a tudi on umrje.

Alberto je Italijan - Benečan, strasten, pa neznačajan. Glasba dejanja, ki se godi na Albertovem domu, ima torej precej italijanski kolorit. Kako strasten in vihrav je Albertov ljubavni duet koncem prvega dejanja, kako lahkoživa je njegova napitnica drugega dejanja — prav kot njegov značaj. Njegova tendenca je uživanje življenja, in prav nič se ne pomišlja banalno prepustiti Lepo Vido kot kos blaga svojemu prijatelju Pietru.

Tudi ljubosumni značaj Neže se je komponistu posrečil. Čedno je njeno zdihovanje po ljubezni gospodarja Antona začetkom prvega in četrtega dejanja, lepa je tudi njena uspa-vanka zapuščenemu detetu, kateremu hoče biti iz ljubezni do gospodarja druga mati.

Opera, ki hoče imeti uspeha, mora prinesiti tudi dokaj življenja na oder, in zato je Risto Savin tudi temu posvetil veliko pažnje. Takoj začetek prvega dejanja uvede z živahnim kolom v hiši gospodarja Antona; pestra slika mask v drugem delu drugega dejanja prinaša velikanski kontrast k prvi polovici istega dejanja, ki je pa za razvoj dejanja Lepe Vide popolnoma brezpomemben. Morda se noben del ni Ristu Savinu tako posrečil kot ravno ta. Z neko naivno ljubkostjo je izpeljano to ljubimkanje med hišno in slugo v odsotnosti gospodarice. Pester je tudi uvod četrtega dejanja na Trsatu, za katerega tragični konec uporablja komponist vsa razpoložljiva sredstva moderne opere.

Lepa Vida ni opera svetovnega slovesa, je pa najboljšo slovensko operno delo, in upamo, da nam prinese premijera letošnje sezone brez dvoma lep, užitka poln večer.

Dr. Kozina.

Sezona 1920—21.

Devetnajststoindevajseto leto je mejnik v zgodovini slovenskega gledališča. Naš narod, ki si je bil v najtežavnejših razmerah, sam, brez pomoči od zgoraj, zgradil stavbo svojega umetniškega svetišča, je v tem letu doživel veselje, da je njegovo delo prevzela v svojo oskrbo naša mlada država. Koliko materijelnih žrtev, koliko skrbi in napora, koliko prebdenih noči je stalo to delo. Sedaj so premagane težave, odstranjene zapreke. V svitu svobode, pod okriljem lastne države se bo odslej razvijalo naše gledališče.

Tuji gospodar nam ni nikoli hotel priznati pravice do neodvisnega umetniškega življenja. Vse se je moralo podrežati njegovi volji, njegovim koristim, ki mu je bila naša umetnost

le pastrka. A časi se izpreminjajo. Letos je berlinski Reinhardt zaprl svoje orjaško podjetje in dunajska Ljudska opera, najpopularnejše avstrijskih gledališč, se le s težavo še vzdržuje. Naša jugoslovanska umetnost, od nikogar pripoznana in od marsikoga zaničevana, pa je jela ponosno dvigati glavo.

Slovenska metropola je doslej edino jugoslovansko mesto, ki ima dnevno svojo dramsko in operno predstavo. Naše Dramatično društvo, oče slovenskega gledališča, ki je bilo pred desetletji za skromen začetek prirejalo po eno predstavo na teden v stari čitalnični dvorani v Šelenburgovi ulici, je s smotrenim in požrtvovalnim delom doseglo pred vojno že šest do sedem tedenskih predstav. Njegov naslednik, velezaslužni Slovenski gledališki konzorcij, je to število podvojil ter prvi uvel vsakdanje dramske in operne prireditve. Državna uprava, ki je iz rok teh dveh faktorjev prejela delo takorekoč že gotovo, bo skušala vzdržati ga na umetniški stopnji, na kateri se nahaja, in pomoči mu do nadaljnjega procvita.

Pred vsem bo treba podpirati razvoj dramske umetnosti v ožjem zmislu besede. Tu nam bo najprej mogoče osamosvojiti se. Letošnja sezona se otvori s Cankarjevo duhovito satiro „Za narodov blagor“, ki je dosegla pri nas že pred leti tako sijajen uspeh. Rajni Cankar, ki je takrat stradal na cesarskem Dunaju, tega svojega dela nikoli ni videl na odru in ni doživel boljših časov. Še dveh, ki jih krije hladna gruda, bomo pogrešali pri tej vprizoritvi: nepozabnega Verovška in duhovitega Boleško.

Poleg Cankarjevih del pripravlja vodstvo dramskega gledališča za vprizoritev v bodoči sezoni zanimivo Kraigherjevo komedijo „Školjka“. Pisatelj F. S. Finžgar in nekateri drugi slovenski avtorji so obljubili tekom sezone predložiti gledališkemu vodstvu nova dela, ki jih pripravljajo.

Razen slovenskih del so na repertoarju za letošnjo dramsko sezono med drugimi: Ogrizović — „Hasanaginica“; Nušić — „Knez Semberijski“; Andrejev: „Anfisa“, „Dnevi našega življenja“, „Gaudeamus“, „Profesor Storicin“; Gogolj — „Revizor“, „Ženitev“; Ostrovskij — „Na ugodnem mestu“; Merežkovskij — „Smrt Pavla I.“; Shaw — „Pygmalion“, „Cezar in Kleopatra“; Shakespeare — „Sen kresne noči“, „Othello“, „Kar hočete“. Dickens-Francis — „Cvrček za pečjo“; Strindberg — „Smrtni ples“ I. in II. del, „Gospodična Julija“; Magnussen — „Veliki mrtvec“; Ibsen — „Hedda Gabler“; Brieux — „Ponesrečenci“; Molière — „Goske z dežele“, „Tartuffe“, „Meščan plemič“, „Namišljeni bolnik“, „Skopuh“; Méré — „Tri maske“; Grillparzer — „Pramati“; Wildgans — „Uboštvo“; Bracco — „Don Pietro Caruso“.

Dramsko osebje se je tako pomnožilo, da bo gotovo kos tudi najtežjim nalogam. Iz Amerike se nam je povrnila dobra znanka iz prejšnjih let, gospa Avgusta Danilova. Iz Trsta so došli k nam g. Emil Kralj, g. Kristjan Terčič in gna Iva Gradišarjeva. Po enoletni odsotnosti sta se vrnila na naš oder gospoda Fran Gregorin in Gustav Strniša. Poleg teh je engagiranih več učencev dramatične šole ljubljanskega konservatorija. Največje važnosti za razvoj naše drame pa je dejstvo, da se je gledališki upravi posrečilo pridobiti za naš oder nekatere člane odlične ruske igralske družbe, ki je v zadnjem času pri nas gostovala, med drugimi g. Mihajla Muratova, bivšega režiserja Državnega gledališča v Moskvi, gospo Jeleno Marševu, članico moskovskega Umetniškega gledališča, dalje g. Borisa Putjato, Aleksandra Nikolajeva, Aleksandra Manjeckega, Vladislava Čengerija in druge.

Operna sezona se otvori z „Lepo Vido“ Rista Savina za vprizoritev se pripravljajo nadalje novitete: „Zlatorog“ domačega skladatelja Viktorja Parme; Konjović — „Vilin Veo“; Rousseau — „Taras Buljba“; Massenet — „Thaïs“; Neumann — „Ekvinokcij“. Na novo se študirajo: Smetana — „Dalibor“; Puccini — „Tosca“; Verdi — „Aida“; Bizet — „Carmen“; Kienzl — „Evangeljnik“; dalje z lanskega repertoarja: Čajkovskij — „Pikova dama“; Dvořak — „Rusalka“; Smetana — „Prodana nevesta“; Gounod — „Faust“; Massenet — „Manon“; Thomas — „Mignon“; Offenbach — „Hoffmannove pripovedke“; Leoncavallo — „Glumači“; Puccini — „La Bohème“; Verdi — „Rigoletto“, „Trubadur“; Nicolaï — „Vesele žene windsorske“ itd.

Operno osebje se je znatno pomnožilo. Uprava je angažirala sledeče nove člane: basista Svetozara Pisareviča, bivšega člana monakovske in zagrebške opere; liričnega tenorja g. Šindlerja, ki je pel doslej v Brnu in v Plznji; baritonista g. Romanowskega iz Varšave in g. Przibyslawskega, ki je pel doslej v Kölnu in v Vratislavi; gospodično Vero Šterkovo, altistinjo, absolventinjo zagrebškega konservatorija; gospodično Zoro Ropasovo, altistinjo, absolventinjo ljubljanskega konservatorija; gospodično Lidijo Levičkovo, sopranistinjo opere v Brnu; vodstvo opernega zbora je prevzel g. Boris Dobrovoljskij, bivši član državnega gledališča v Petrogradu.

Baletno osebje šteje med svoje nove člane gospo Jeleno Poljakovo in gospodično Alico Nikitino, bivši članici petrogradskega državnega gledališča.

F. J.

Gledališka kronika.

Z odlokom z dne 5. avgusta 1920, št. 1380, je prevzelo Ministrstvo prosvete, umetniški oddelek, ljubljansko Narodno gledališče v popolno in neposredno državno upravo. Z istim odlokom je bil imenovan bivši intendant prof. Friderik Juvančič upravnikom Narodnega gledališča v Ljubljani. Ostala imenovanja se izvrše v kratkem. — Za poddržavljenje našega gledališča sta si poleg naših funkcionarjev stekla obilili zaslug gospoda Branislav Nušič, pisatelj in načelnik umetniškega oddelka v Ministrstvu prosvete ter Milan Groll, upravnik beogradskega Narodnega gledališča.

Književno-umetniški natečaj. Umetniški oddelek ministrstva prosvete razpisuje na podlagi rešenja gospoda ministra prosvete od 1. t. m., št. 1376, natečaj za najboljšo dramo, roman, opero, vokalno, instrumentalno in komorno ali klavirsko kompozicijo. Pogoji tega natečaja so: 1. Drama je lahko ali tragedija ali komedija, komad iz življenja našega naroda iz kateregakoli kraja o dogodkih iz sedanosti ali preteklosti, v prozi ali stihu, brez omejitve o številu aktov, toda pod pogojem, da izpolnjuje namen. Nagrada za dramo je 8000 dinarjev. 2. Roman mora biti iz življenja našega naroda iz kateregakoli kraja z dogodki iz sedanosti ali preteklosti. Nagrada za roman je 8000 dinarjev. 3. Opera mora biti iz življenja našega naroda iz kateregakoli kraja, iz preteklosti ali sedanosti, brez omejitve o številu aktov, toda da izpolnjuje namen. Godba v operi mora biti izraz duha naše nacionalne umetnosti. Opero in libreto predloži za nagrado kot edinstveno delo komponist. Rokopis opere mora biti pisan s črnilom, a predložiti je orkestralno partituro in klavirski izvod s tekstom. Nagrada 10.000 dinarjev. 4. Vokalno-instrumentalna skladba mora biti širokih, oratornih razmerij, toda svobodna po formi. Rokopis skladbe mora biti pisan s črnilom, a predložiti je partituro in klavirski izvod s tekstom. Nagrada 2000 dinarjev. 5. Instrumentalna skladba mora biti za veliki ali mali orkester, forma sinfonije ali sinfonijske poeme ali suite. Predloži se dvoročni klavirski izvod, pisan s črnilom. Nagrada 1000 dinarjev. 6. Komorna ali klavirska skladba večjega obsega. Predložiti je s črnilom pisano partituro. Nagrada 1000 dinarjev. V natečaj se smejo predložiti samo spisi in skladbe, ki še niso objavljene in izvajane. Rok za predložitev rokopisov in skladb je 1. julij 1921. Rokopisi in skladbe se predajo osebno na revers ali po pošti proti povratnemu receptisu, umetniškemu odd. ministrstva prosvete. Rokopisi in kompozicije morejo nositi ime piščev, odnosno skladateljevo, toda morejo se predložiti tudi pod pseudonimom. Ocenjevalna razsodišča za poedine vrste del bo določil naknadno gospod minister prosvete.

Državni proračun za 1920—21 izkazuje: za beogradsko Narodno gledališče 13.125.680 kron, za zagrebške umetniške zavode 6.409.100 kron in za slovenska Narodna gledališča (obe ljubljanski in mariborsko) 4.141.547 kron.

V Ljubljano se je vrnila po večletni odsotnosti odlična slovenska umetnica gospa Avgusta Danilova. Gledališka uprava jo je angažirala za sezono 1920—21.

Gledališka knjižnica začne izhajati bodoči mesec. Prinašala bo izključno gledališka dela: slovenske drame, prevode, libreta itd. Prva številka prinese Gogoljevega „Revizorja“ v prevodu dr. Ivana Prijatelja. Knjižnico ureja prof. Friderik Juvančič.

Cene prostorom

Parter	Drama	Opera
Sedež I. vrste	24 K	30 K
„ II. – III. vrste	20 „	26 „
„ IV. – IX. vrste	18 „	22 „
„ X. – XIII. vrste	14 „	18 „
Dijaško stojišče	3 „	3 „

Lože

Lože v parterju in		
I. redu za 4 osebe	100 „	140 „
Balkonske lože za 4 osebe	70 „	100 „
Nadaljne vstopnice v		
I. redu in parterju	20 „	25 „
Nadaljne vstopnice v		
balkonskih ložah	15 „	20 „

Balkon

Sedež I. vrste	15 „	18 „
„ II. – III. vrste	10 „	14 „

Galerija

Sedež I. vrste	7 „	8 „
„ II. – V vrste	6 „	6 „
Stojišče	2 „	2 „

Vstopnice se dobivajo v predprodaji pri dnevni blagajni (operno gledališče) od 10. do pol 1. ure in od 3. do 5. ure proti 10% povišku in na dan predstave pri blagajni za gorenje cene.

Med predstavo vstop ni dovoljen.

Ponatisk dovoljen
le z označbo vira.

Gledališki list izhaja vsako soboto in prinaša poročila o repertoarju Narodnega gledališča v Ljubljani, vesti o gledališki umetnosti pri nas in drugod, kratke članke o važnejših dramskih in opernih delih in njih avtorjih. Sodelujejo: Fran Albrecht, Anton Funtek, Pavel Golja, Fran Govekar, Matej Hubad, Friderik Juvančič, Pavel Kozina, Alojzij Kraigher, Anton Lajovic, Ivan Prijatelj, Ivan Vavpotič, Josip Vidmar, Oton Župančič in dr.

NATISNILA UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI.